

„Domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí vůbec, přičemž je současně formou nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou.“

(H. J. Schneider, německý kriminolog)

Domácí násilí je vysoce nebezpečný společenský jev, opředený mnoha mýty, zahrnující široké spektrum násilného jednání. Jde o problém, který se může týkat každého z nás, neboť se vyskytuje ve všech společenských vrstvách a jeho výskyt bohužel není pouze ojedinělý, jak se ještě v nedávné době tradovalo. Dopady domácího násilí na oběť bývají v některých případech velmi závažné, nezřídka jí jde o zdraví či dokonce o život. Zvláště závažnou a citlivou problematikou je dopad domácího násilí na děti, ať již jsou samy oběťmi domácího násilí či jsou svědky násilného jednání mezi rodiči.

Přestože se jedná o fenomén, který existuje od nepaměti a zasahuje do základních lidských práv, je mu v naší společnosti a zejména v právním řádu věnována pozornost až v několika posledních letech. Tento pozitivní vývoj souvisí s mezinárodním důrazem na rovnoprávnost žen a mužů a nabouráním tradičních patriarchálních vzorců v rodině. Obrovskou zásluhu na zviditelnění domácího násilí u nás i ve světě mají neziskové organizace věnující se problematice domácího násilí, které nejenže pořádají osvětové kampaně a poskytují pomoc obětem, ale též iniciují a podílejí se na změnách legislativy. Přestože nejde domácí násilí zcela vymýt, neboť se jedná o jev, který zde vždy byl a bude, měli bychom udělat alespoň mnohé pro jeho minimalizaci.

Hlubší zájem o problematiku domácího násilí jsem získala již v 5. semestru magisterského studia, po absolvování výběrového předmětu „Domácí násilí“ realizovaného katedrou trestního práva (garanty byly paní JUDr. Marie Vanduchová, CSc. a Doc. JUDr. Senta Radvanová, CSc.; svými zkušenostmi z praxe se na něm podílely i jiné specialistky v tomto oboru, například JUDr. Jiřina Voňková, CSc.), který mě výrazně oslovil. Proto jsem později začala uvažovat o volbě této problematiky jakožto tématu pro mou rigorózní práci.

Cílem mojí rigorózní práce je popsat problematiku domácího násilí, jak již sám název rigorózní práce napovídá, z hlediska jejich trestněprávních a kriminologických aspektů. Jaká je u nás, ale i v zahraničí v rámci boje proti domácímu násilí situace? Čeho bylo již v našem právním řádu dosaženo a naopak jaké otázky zůstávají stále právními normami nevyřešeny či působí problémy v praxi? Jaká opatření by mohla přispět k účinnému řešení této problematiky? Toto jsou otázky, které si nyní kladu a na něž bych chtěla najít odpověď. Jelikož není možné, s ohledem na rozsah práce, zpracovat téma vyčerpávajícím způsobem, zaměřila jsem se zejména na určité vybrané problémy

domácího násilí a stranou jsem ponechala aspekty občanskoprávní, rodinněprávní, jakož i některé kriminologické (profil oběti a pachatele), i když jsem si vědoma jejich důležitosti.

Nyní bych trochu blíže osvětlila systematiku mé rigorózní práce. V první kapitole se zabývám obecně teoretickými poznatky a kriminologickými aspekty domácího násilí (vymezením pojmu domácího násilí, přístupy k jeho řešení, jeho dynamikou, druhy, rizikovými faktory, mýty, příčinami a důsledky, dále se věnuji terapeutickým programům pro domácí násilníky, lidským právům v kontextu domácího násilí či domácímu násilí v mezinárodních souvislostech). Následuje kapitola, v níž se věnuji problematice pronásledování (zejména pronásledování oběti domácího násilí ex-partnerem) a možnostmi jejího právního řešení. Následující, nejrozsáhlejší část rigorózní práce je věnována možnostem a uplatnění trestního práva v situacích domácího násilí, i když si uvědomuji, že při řešení jednotlivých případů domácího násilí představuje trestní právo ultima ratio, tedy nejzazší řešení. Zabývám se trestním právem hmotným (trestné činy páchané v souvislosti s domácím násilím a sankce za ně ukládané) i procesním (zejména pokud jde o postavení oběti domácího násilí v trestním řízení, v němž oběť mívá dvojí roli - bývá poškozeným i svědkem trestné činnosti). V trestněprávní úpravě reflektuji zejména účinný TZ, nicméně tam, kde to považuji za nutné či vhodné, poukazuji, případně provádím srovnání i s dřívějším trestním kodexem. Ochrana před domácím násilím, kterou poskytují ostatní právní odvětví (právo přestupkové, policejní a zákon na ochranu před domácím násilím) je upravena v kapitole čtvrté, přičemž důraz kladu na úpravu přijatou zákonem na ochranu před domácím násilím (vykázání, IC). Samotný závěr práce jsem věnovala úpravě domácího násilí v zahraničních právních řádech, zejména ve vybraných státech EU. V jednotlivých kapitolách jsou úvahy de lege ferenda. V rámci trestního práva jsem provedla analýzu statistických údajů vztahující se k TČ týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle ustanovení § 215a TZ 1961, z níž je patrná platnost některých poznatků uvedených v textu.

Rigorózní práce vychází z právního stavu ke dni 30. dubna 2010.